

Høringsnotat fra NOPA vedrørende endringer i åndsverkloven mv. (gjennomføring av nett- og videresendingsdirektivet og digitalmarkedsdirektivet). Prop. 41 LS (2025-2026)

NOPA, Norsk forening for komponister og tekstforfattere, er en interesseorganisasjon for opphavere til musikkverk. Foreningen har 1700 medlemmer og over 600 tilknyttede som skaper musikk på alle språk og i alle sjangre. Det finnes få faste ansettelsesforhold for denne kunstnergruppen. Felles for NOPAs medlemmer er derfor at de oppretter sin egen arbeidsplass, de fleste som selvstendig næringsdrivende eller frilansere. Under følger vårt innspill i forbindelse med implementeringen av DSM-direktivet. Vi har forsøkt å være så spesifikke som mulig.

Implementering av DSM-direktivet art. 3 og 4

DSM-direktivet ble vedtatt i 2019. Direktivet utgjør en del av EUs DSM-strategi som ble vedtatt i 2015, og er ett av til sammen fire rettsakter på opphavsrettsområdet. Det representerer den mest omfattende endringen av opphavsretten siden 2001. Formålet med direktivet er å styrke skapende og utøvende kunstners rettigheter i det digitale markedet og samtidig sikre flyt av varer og tjenester samt konkurranseevne i EUs indre marked.

Direktivet – og proposisjonen – inneholder mye positivt for kunstnerne. Det store problemet er regjeringens forslag til implementering av art. 3 og 4, som gir utviklere av KI-modeller rett til å bruke vernet innhold uten krav til samtykke eller vederlag. Dette gjelder forskningsvirksomheter (art. 3) og andre virksomheter (art. 4). For sistnevnte gis rettighetshaverne en rett til å reservere seg mot slik bruk.

Problem 1 - Proposisjonen bryter med DSM-direktivet

Det er avgjørende å ha med seg at DSM-direktivet ble vedtatt på et tidspunkt hvor generativ KI for alle praktiske formål ikke eksisterte. Direktivet omtaler ikke KI eller liknende noe sted. I tillegg er reservasjonsretten som rettighetshaverne gis illusorisk, ettersom det per i dag ikke finnes noen protokoller eller annen teknologi som gir mulighet til å bruke den i praksis.

Art. 3 og 4 gjelder «data mining». Dette er omtalt konkret og oversiktlig i fortalen pkt. 8-18, som på en fin måte forklarer hva som egentlig er hensikten med de to artiklene: *«New technologies enable the automated computational analysis of information in digital form, such as text, sounds, images or data, generally known as text and data mining.»* (fortalen pkt. 8):

Som det fremgår av artiklene, gir disse forskningsvirksomheter (art. 3) og andre virksomheter (art. 4) rett til: «...*reproductions and extractions of lawfully accessible works and other subject matter for the purposes of text and data mining.*»

Hovedhensikten med art. 3 og 4 er å gi fag- og forskningsmiljøer mulighet til å bruke data-korpus som de besitter på en mest mulig effektiv måte for å hente ut informasjon, og fjerne rettslig usikkerhet mht. om de i den forbindelse kan benytte teknologi som kartlegger informasjon.

«*The legal uncertainty concerning text and data mining should be addressed by providing for a mandatory exception for universities and other research organisations, as well as for cultural heritage institutions, to the exclusive right of reproduction and to the right to prevent extraction from a database.*» (fortalen pkt. 11).

Dette gjelder virksomheter som: «...*conduct scientific research or to do so together with the provision of educational service*» (fortalen pkt. 12). Direktivet sier – med rette – at slike unntak vil ha svært begrenset betydning for rettighetshaverne, og ikke påføre dem økonomisk tap:

«*In view of the nature and scope of the exception, which is limited to entities carrying out scientific research, any potential harm created to rightholders through this exception would be minimal. Member States should, therefore, not provide for compensation for rightholders as regards uses under the text and data mining exceptions introduced by this Directive.*» (fortalen pkt. 17).

Slik artiklene nå er foreslått gjennomført, vil de imidlertid ha potensielt katastrofal økonomisk betydning for rettighetshaverne.

Problem 2 - Proposisjonen bryter tretrinns testen

DSM-direktivet har i art. 7 en sikkerhetsventil, ved at den såkalte tretrinns-testen skal gjelder for alle unntak som gis i medhold av art. 3 og 4: «*Article 5(5) of Directive 2001/29/EC shall apply to the exceptions and limitations provided for under this Title.*» (fortalen pkt. 7 2. ledd)

Tretrinns testen er både lovfestet i EUs opphavsrettsdirektiv art. 5 (som DSM-direktivet viser til), i Bernkonvensjonen art. 9 (2) og TRIPS-avtalen art. 13. Den innebærer at unntak fra opphavsretten må:

- ikke ødelegge rettighetshavernes mulighet til å tjene penger på sine verk på vanlig måte
- kun gjelde i klare, snevre og avgrensede situasjoner og
- ikke må ramme opphavspersonenes økonomiske eller personlige interesser på en urettferdig måte

Departementets forslag til implementering av særlig art. 4 bryter klart med alle delene av tretrinns testen. Departementet viser i proposisjonen til at forholdet til tretrinns testen er vurdert.

Problemet er bare at denne vurderingen er gjort i forbindelse med at DSM-direktivet ble vedtatt i 2019, ikke når det nå skal gjennomføres, hvor situasjonen er en helt annen.

Løsning

Forslaget til implementering av art. 3 og 4 går langt utover direktivets ordlyd og bryter klart med tretrinns-testen. Direktivet vil utvilsomt påføre rettighetshaverne enorme tap, både i form av tapt vederlag for klarering av rettigheter i slike tilfeller, og fordi KI-modellene som utvikles på grunnlag av vernede verk på mange områder vil underminere kunstnernes egen virksomhet. Direktivet strider i tillegg med EU-domstolens nylig avsagte dom i GEMA-saken

DSM-direktivet art. 3 og 4 – vurdert etter sitt egentlige innhold – er godt begrunnet og legger til rette for rimelige unntak til gode for fag- og forskningsmiljøer.

NOPA mener at Stortinget bør:

- avvise implementering av artiklene slik det er foreslått, og heller
- utrede mulighetene for å implementere dem i tråd med deres egentlige innhold.

Norge er et foregangsland innen kollektiv klarering av opphavsrett, og har sågar i løpet av de siste to årene utviklet systemer for klarering av bruk av vernede verk til opplæring av KI-modeller. I den grad man ønsker å gi KI-utviklere rett til å bruke vernede verk, er dette fullt mulig å gjøre på en måte som ivaretar rettighetshaverne.

NOPA stille seg bak høringsinnspillet til Kunstnernetverket og viser til vårt tidligere innsendte høringsinnspill: <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Horing/horingsinnspill/?dnid=86265&h=10005807>

Oslo, 28. september 2026

Torgny Amdam
styreleder

Tine Tangestuen
adm. leder